

oppositam non judicant esse veram, sed dissolutis ejus argumentis falsam, et suam esse veram judicant. Si qui admittunt, opinionem judicio directo probabilius posse judicari falsam, ii negant, quod judicium hoc *speculativum* de falsitate opinionis corumpat actionem, et quod operans proprie agat contra suam conscientiam, si nihilominus habeat judicium *reflexum* certum de honestate practica suæ actionis, et permissione legis consequentis.

3°. Si repugnat ibi, ubi datur sententia manifeste ac notabiliter probabilior, stare veram probabilitatem oppositam, evertitur status quæstionis. Etsi vero mens dicat suam sententiam minus verosimilem, non tamen dicit *falsam*, ut patet ex dictis. Non etiam talis admitteret ipsum peccatum sibi licitum esse vi hujus syllogismi: Hanc actionem ponere est peccatum: sed mihi licitum est hanc actionem ponere; ergo mihi licitum est peccatum: nam est vitiosus, cum *eo* hanc actionem ponere, in *Maj.* sumatur ceu objectum judicii *directi*, et in *min.* ceu objectum judicii *reflexi*. Quin et Probabilismus non minus fugit transgressionem legis, quam Probabiliorismus, cum quo pariter stat probabilis formido legis exstantis, quique moraliter plus faceret ad evitandam transgressionem, si tutius eligeretur.

232. II. *Dicunt Probabilioristæ*: 1. Principia, queis nititur Probabilismus, non sunt certa, neque ab omni prudenti dubio libera, nempe hæc: omne judicium probabile, hoc ipso quod sit probabile, est prudens: et lex non obligat, nisi sit satis manifestata: atqui si non sint certa, non possunt esse regula morum et principia, unde deducantur dictamina practica; ergo. 2. Vel ipsa nostra mens et conscientia testatur nos ultro et facile amplecti hanc regulam: cum opiniones probabiles concurrunt, eligenda est tutior si est probabilior; e contra si nullo præjudicio præoccupati simus, testatur nos hæere et abhorreere ab ista: cum opiniones probabiles concurrunt, licet amplecti minus tutam et minus probabilem. Ita P. Daniel.

Respondent Probabilistæ: 1°. *Generatim*: Si est obligatio sequendi probabilioris; ergo illa habetur a lege, vel humana, vel divina, vel naturali: nullam vero saltem formalem assignare possunt Probabilioristæ; ergo non datur obligatio. Si legem naturalem virtualementem et deductam dari de sectando Probabiliorismo asserant; ergo illius obligatio oriri potest, vel quia *intellectus* per se et absolute determinatur ad assensum parti probabiliori præstandum, quod falsum esse constat ex num. 264.: vel quia *voluntas* imprudenter ageret, amplectendo minus probabilem præsentem probabiliori opinione, quod itidem falsum est ex num. 267.: vel quia *excessus probabilitatis* exigeret assensum probabiliori præstandum: sed 1°. pauca sunt opiniones manifeste et notabiliter probabiliores, et de quarum excessu certo constat: 2°. probabilitas universim est tantum *respectiva* et apparens, non autem realis et *absoluta*; unde et quæ olim habebantur probabiliores, nunc subinde sunt improbabilia, qualis fuit sententia olim communissima, docens, solemnitate votorum religiosorum esse juris divini, non ecclesiastici, et de essentia status religiosi, quæ nunc certo falsa est ex Bulla GREG. XIII. *Ascendente Domino*: 3°. quia etiam opinio probabilior est assensus incertus et fallibilis, ac præterea multa falsa sunt probabiliores veris: 4°. denique quia hæc exigentia fundaretur vel in lege aliqua, vel in ratione prudentiæ, vel alia obligatione; unde recurrent eadem denique rationes in contrarium.

2°. *Speciatim*: Cum P. Daniel sit Probabiliorista mollior, edicat quænam principia certa habeat, cur in æque probabilibus eligere audeat minus tutam, neque ipsius mens abhorreat ab ea propositione: In æque probabilibus licet sequi minus tutam, quamvis opposita sit tutior? plane idem nobis hic respondere licebit. Porro moraliter certum est utrumque principium: 1°. enim, nisi statum quæstionis subvertere liceat, recte affirmat etiam minus probabile manere in concursu probabilioris *vere et solide* probabile, adeoque prudens etiam, ut ipsa definitio et rationes nostræ manifeste probant: 2°. etiam omnino tenet, quia prudenter dubitari non potest libertatem nostram esse in possessione, et præire quoad vim obligandi omnem legem; item nequit dubitari, quod ex certa possessione dejici non possit etiam per probabilis argumentum, si modo ad moralem certitudinem illud non accedat et limites probabilitatis non egrediatur, prout argumentis non contemnendis et responsione plus quam probabili ostensum. Denique quod illum mentis nostræ sensum et conscientiam attinet, fateor id nos forte prima fronte experiri, qui et securitati omnimodæ salutis studemus, et ad perfectionem gratiæ Dei instinctu vocamur. Si vero fundamenta utriusque sententiæ, quæ utpote multum *reflexa* non statim occurrunt, recte perspiciamus, si aucta plurimum ex immoderato rigore pericula salutis cogitemus, absque præjudiciis etiam et cupiditatis impulsu rectæ prudentiæ lumen sequemur, et ex iisdem principiis, quibus Tutiorismum aversamur, benigniorem sententiam amplectemur.

233. III. *Dicunt Probabilioristæ*: 1°. Major probabilitas est sufficiens *promulgatio* legis, qua major communiter haberi non potest; qui ergo solum probabiliter judicat legem non existere, is per ignorantiam invincibilem non excusatur si lex reipsa existit, cum legis existentia ei manifeste verisimilior proponatur. Ad hæc lex naturæ posita a Deo fuit in statu *naturæ integræ*, ubi necdum tanta erat difficultas eam cognoscendi; in statu autem naturæ lapsæ amantibus se Deus dat uberes gratias illam difficultatem superandi, quæ tamen si sit nimia, hoc ipso non obligat. 2°. Qui novit opinionem tutiorem et probabilioris, agnoscit eam potius eligendam, cum ex eo quod agnoscat motiva graviora, judicare debeat eam partem præhabendam; ergo non habet fundamentum sufficiens ad eligendam minus probabilem. 3°. Imprudentis est videre meliora et probare, sed deteriora sequi: qui vero in concursu inæqualiter probabilium eligit minus probabilem, ita agit; ergo. Item quamvis liceat *minus perfectum* eligere relicto magis perfecto, quia minus perfectum certo constat esse licitum, id eligere non licet relicto probabiliore.

Respondent Probabilistæ: 1°. Id ipsum in quæstione est, an major probabilitas sit sufficiens *promulgatio* legis, id quod plerique DD. negant. Equidem ad sapientiam Dei pertinet, ut leges plerique innotescant secundum rationem explicitam et generalem, non item secundum omnes rationes, circumstantias et casus particulares fere innumeros, pro quibus omnibus determinare licitum vel illicitum, superat humanam fragilitatem: porro respublica humana optime foret constituta, nec Deus formaliter offenderetur, si modo servarentur leges certæ, et Dei sapientia plus non exigit, quam ut plerisque innotescant prima juris naturalis principia, et observentur leges

quas proxime vult obligare, nimirum illæ de quarum existentia prudenter dubitare non possumus. Neque verum est, quod ordinariè haberi nequeat major notitia legum quam probabilior, cum plurimæ leges ex lumine rationis, ex fide, ex jure positivo nobis *moraliter certo* innotescant; raro autem aut vix contingit, ut sententia inter auctores controversa sit manifeste ac notabiliter probabilior: hinc P. Mayer, quamvis semi-rigorista præcipuus, fatetur se in universa Theologia vixdum quatuor ejusmodi sententias reperire: dantur vero vel apud Dianam 3000 quæstiones inter doctos controversæ, quas inter certo plurimæ sunt *comparative* probabiles.

Sæpissime autem habetur notitia solum æqualiter, aut quasi æqualiter probabilis, quæ juxta PROBABILIORISTAS rigidiores ad obligationem proximam non sufficit; itaque Probabilismus non inducit ad peccata materialia, minus ad formalia: sed sicut ignorantia invincibilis stricte dicta, ita et minus stricte dicta, h. e. dubium invincibile a peccato formali excusat, dubium vero cujus vincendi non datur obligatio, est invincibile, sicut illud dicitur moraliter vincibile quod potest et debet vinci; ergo. Quantumvis in statu *naturæ integræ* legem naturæ Deus tulerit, eam tamen nunquam proxime obligare voluit, nisi morali diligentia sufficienter cognitam: hæc autem difficultas eam cognoscendi, in statu naturæ lapsæ per gratiam ordinariam non tollitur, extraordinaria non est omnibus parata, et præparatio ad illam valde ardua est.

2°. Stantibus etiam motivis gravioribus directis et speculativis, possunt accedere motiva reflexa et practica, ob quæ liceat minus probabile præferre probabiliori.

3°. Minus probabile dici nequit *deterius*, intelligendo per illud positive malum aut imprudens, sed intelligendo minus bonum et prudens, quamvis semper positive bonum et prudens: jam vero non est obligatio demonstrabilis eligendi semper *prudētius* et *prudētissimum*. Denique si qua a nobis paritas ponitur inter minus perfectum et minus probabile, non ponitur quoad certitudinem *directam* de honestate operis, sed quoad libertatem eligendi et prudenter quidem; certum quippe est, quod vere probabile sit prudens et licitum.

254. IV. *Dicunt PROBABILIORISTÆ*: 1°. Libertas satis restringitur hoc ipso, quod motiva *graviora* suadeant eam restringi: atqui hoc suadet probabilior; ergo. Item si voluntas libere posset eligere minus probabilem, et uti principio reflexo, eo quod non satis constet restringi libertatem, ratio eligendi fundaretur in libitu voluntatis, quod dici nequit. 2°. Ex obligatione sequendi probabilior, non sequitur *nimia difficultas*, imo seligere probabilem theologice præ tenuiter probabili, æque difficile est, cum in praxi nullum detur sufficiens criterium veræ probabilitatis a spuria. Neque requiritur, ut quis sequatur absolute probabilius, sed quod post sufficientem diligentiam operanti videtur probabilius. 3°. Judex, medicus, professor præsertim Theologiæ debent sequi probabiliora, quin tamen illa difficultas obstat; ergo.

Respondent PROBABILISTÆ: 1°. Motiva *graviora* adeo non restringunt libertatem, quia præter possessionem libertatis datur pro ea tum grave motivum opinionis probabilis, tum principium reflexum, quod illa major apparentia directa et speculativa non sufficiat, ut in praxi obligetur libertas; præterea ex voluntatis in intellectum imperio patet, non esse obligationem judi-

candi secundum motiva quæ apparent *graviora*. Electio etiam minus probabilis ultimato resolvitur in voluntatem prudenter agentem ratione motivi directi ex parte intellectus, et reflexi ex parte voluntatis; quin, si postremum etiam absit, recte sumitur pro principio resolutive, quod libertas non restringatur, ubi de restrictione non satis constat, quia non est imponenda obligatio sine certa ratione, ut ait D. THOM. quodl. 9. a. 15. addens: *Omnis quæstio, in qua de peccato mortali quæritur, nisi expresse veritas habeatur, periculose determinatur.*

2°. *Nimia difficultas* non est tam ratio nostra quam signum, ex quo colligimus non dari legem obligantem ad probabilius; si autem in cognoscenda vera probabilitate sit difficultas gravis, occurrit onus illud Probabilioristæ aggravant magis? facilius vera probabilitas, quam certus et notabilis illius excessus detegi potest: nam licet multæ opiniones hodie ob novas rationes sint antiquatæ, multæ improbables factæ per definitiones Pontificum; tamen in praxi illam scies vere adhuc probabilem, quæ docetur ab integris scholis, vel auctoribus illius ætatis omni exceptione majoribus; item quæ continetur in aliqua SUMMA per diuturnam et communem approbationem recepta, quin constet eam esse antiquatam: imo ea saltem regulariter, quæ in publica academia a viro docto traditur, nisi prudens ratio contra illam occurrat.

3°. Disparitas est universim, quia hæc difficultas, utpote hominibus doctis imposita, facilius vinci potest quam illa, quæ omnibus etiam rudibus dictatur; speciatim vero de *judice*: is enim sæpe potest suadere compositionem partibus, potest uti principio, *melior est conditio possidentis*, judicat de alio, non autem de se ipso, in quo non est tanta difficultas. Ad hæc in *criminibus* etiam judices non tenentur sequi probabilior, juxta quam nullum condemnare possunt, sed semper reo favere debent: in *civilibus* quidem tenentur sequi probabilior, quia respublica vel partes litigantes incurrunt cum judice hoc quasi pactum, ut sententia feratur juxta merita causæ, et si veritas non appareat, partem magis probatam eligat; ast contra nec ratione contentis, nec ratione confessionis lex ejusmodi vel ab Ecclesia vel a Christo statuta est. De *medico*: is in morbis ordinariis, si habet notitiam, facile scit remedia probabiliora: si non habet experientiam propriam, facilius ejusmodi notitiam reperiet ex librorum testimonio, quia notitia hæc, utpote ab experientiis nata, etiam per aliorum experientiam haberi potest. In *extraordinariis* iisque rarioribus satisfacit utique, si adhibeat media quæ sibi probabiliora videntur, cum ab eo non exigatur, ut notabiliter probabiliora, quæ raro medici determinare possunt, adhibeat. De *professore*: is contentus esse debet, si post competentem diligentiam inveniat sententiam aliquando probabilior, cum viri doctissimi ordinariè non audeant suas tanquam notabiliter et clare probabiliores proponere, imo quo plus materiis præsertim moralibus student, eo plus dubitant.

255. V. *Dicunt PROBABILIORISTÆ*: Probabilismus fovet *laxitates* morum et fidei corruptivas: 1°. Quia vix occurrit casus, circa quem non sint duæ opiniones contradictoriæ et probabiles: unde vix ullis legibus adstringemur, et pro libitu suos quisque mores componet, præsertim cum non requirat rationem solidam, quæ sit talis in se et coram Deo; sed quæ talis *appareat* quibusdam viris, quos ipsi doctos censent; 2°. Quia ad veram probabilitatem ipsi-

sufficit, eam defendi a tribus aut quatuor auctoribus, quos supponunt doctos, et de quibus *presumunt*, quod eam opinionem non sequantur sine ratione, uti CARD. de Aguirre fatetur his verbis: *in probabilismo velut in pulvino molliter quiescebam*: 3°. Quia si talis probabilitas sufficit ad honestatem actionis, poterit quis tuto permanere in sua *secta*, quam probabilem putat, Ita Billuart.

Respondent PROBABILISTÆ: 1°. Neque pro sententiis laxis stat *vera* probabilitas, neque hæc est *mere* apparens, quod utrumque falso supponit Billuart; auctores vero eosdem requirimus, quos Probabilioristæ: vero Probabilismo non sufficit quævis auctoritas, sed rationes is etiam considerat et probitatem Doctorum, quos inter illis plus defert qui sanctiores et a Deo præ aliis illustrati fuere. Id potius laxum videtur, quemlibet relinquere suo cerebro sæpe haud satis expurgato, et nescio quos excessus probabilitatis sibi fingere, quamvis alii doctrina et numero ad minimum pares cum integris scholis reclamant. Profecto Semi-Rigorismus haud satis eliminat *laxitatem* opinionum: e. g. negat Thyrsus Gonz., in confessione exponendum esse numerum obectorum etiam totalium in quæ quis una voluntate tendit, etsi communior affirmet, ac tempore Di Castillo unanimis fuerit. Docet Muniessa, non esse peccatum mortale in statu peccati mortalis distribuere SS. Eucharistiam, et tamen hanc esse sententiam paucorum ac nullatenus admittendam, ait Castro Palao; et sic de aliis.

2°. Falsum est Probabilismum reponi in tribus aut quatuor auctoribus, quos ipsi doctos putant, et in *presumptione rationum*: quippe docti examinare ipsi debent et auctoritatem et rationes, quamvis indocti et rudes sententiæ Doctoris vel Parochi acquiescere debeant, id quod non tenet apud Probabilioristas, quia sicut rudes deberent semper eligere probabilius, ita etiam semper inquirere Parochum doctiorem et pientiorem. Auctoritatem CARD. de Aguirre satis declarant P. Mansi et P. de Solis; etiam pro sententiâ probabilis stant viri sancti, FRANC. SALES., et CAROL. BORROM., qui ep. 70. Parochis præcipue commendavit librum P. Reginaldi S. J. *de prudentia Confessarii*, in quo PROBABILISMUS docebatur; item P. Segneri, Franc. de Hieronymo aliique proximi canonizationi.

3°. Cum, ubi certum obstat, enervetur probabilitas, infideli vera de sua secta nequit esse probabilitas, quia fides certa opponitur; imo si fides probabilior est, nequit illius sententiâ esse *subjective* probabilis, quia hoc ipso tenetur ulterius inquirere; et certus quilibet est, in eligenda religione non dari probabilitatem, sed debere principium certum elucere: si manet in sua infidelitate, ut sit securus, deberet sibi facere dictamen practicum certum; id vero non potest, quia non agitur de actionis honestate et licentia, sed de religione quæ est medium necessarium ad salutem, nec a meo iudicio dependet; atque hoc ipsum pugnat adversus P. Billuart. Cæterum hic ipse f. 566. et 569. optimas pro nostra thesi probationes et objectionum solutiones suppeditat. Plura huc spectantia dispersim reperies in superioribus.

256. *Observa I.* Probabilioristarum hæc sunt *obligationes*: 1°. Inquirere debent in sententiâ probabiliorē magna cum diligentia: sententiâ debet illis esse probabilior ex propria peritia: idque sine præiudicio et affectu; quæ sane obligatio cum tantum diligentia, doctrina et liberi animi requirat

in Probabilioristis, omnino difficilis est. 2°. Cum hæc obligatio sit *universalis*, maxime quidem ad doctos pertinet: ad indoctos vero etiam; rudes autem per seipsos nequeunt dignoscere manifestam ac notabilem illam probabilioritatem, proin ex aliorum iudicio amplecti illam debent: facile autem eveniet casus, quo rudis audiat a suo confessario hoc esse illicitum, ab alio confessario esse licitum, quid tum rudis? potest uterque confessarius esse pietatis ac doctrinae omnino æqualis; in hoc ergo casu miser ob perplexitatem conscientia neutram opinionem eligere potest, sed Tutorismum sequi debet, quia nulla ipsi esset probabilior; atque hoc modo rusticus feret sententiam circa sententiâ pro gravissimarum scholarum diversitate diversimode decisam.

3°. Christiani fideles nequeunt inquirere in *excessum* probabilitatis; semper ergo tenentur eligere confessarium, qui omnes alios doctrina et pietate antecellat, qui velit et possit omnia præstare ad quæ probabilior tenetur; quanta difficultas? si poenitens est *rudis*, nequit confessarius Probabiliorista permittere, ut sequatur minus tutam solum probabilem: si poenitens est *doctus*, forsân uti confessarius probabiliorē, ita poenitens probabilem tenet: quid tum confessarius? vel debet poenitens suam sententiâ deponere, ita ut nolit eam amplius tenere, idque exigente confessario Probabiliorista: vel Probabiliorismus non potest esse regula pro dirigendis sive propriis, sive alienis conscientiis; hinc

257. *Observa II.* Quoad directionem conscientiarum *uniformitas, certitudo et præcis* videtur deficere in Probabiliorismo: nam 1°. pro diversitate ingenii diversa est sententiâ, et quæ ab hoc probabilior, ab aliis habetur duntaxat probabilis; quin adeo unus idemque confessarius (varia enim pro temporum varietate et habitu sive conditione mentis et corporis iudicia hominum sunt) mutabit suam opinionem, ac proin eosdem poenitentes nunc obligare nunc deobligare tenebitur: nempe agitur hic de maiori probabilitate *subjectiva* et pro æstimatione varia; hinc monet Gerson, quod non ita debeamus fidere scientiæ nostræ, ut non cognoscamus illius infirmitatem; ergo unica regula potest esse vel Tutorismus favens legi, vel Probabilismus favens libertati.

2°. Haud facile discerni potest quænam sit probabilior, cum ad hoc ponderari debeant rationes, numerari auctoritates, et institui iudicium inter integras scholas, quod vel doctis difficillimum, indoctis moraliter impossibile est. Incertum etiam est quænam sit probabilior: vel enim cognoscetur ex ratione, vel ex auctoritate: at tunc; ergo vel prout rationes inveniuntur apud auctores: sed horum quidam has, alii alias afferunt, aliorum rationes solvunt et rejiciunt; vel prout nobis apparent: sic autem probabilioritas devolvitur ad proprium iudicium, cui, ut movent DD., SS. PP., et Ascetæ, *nimum ne fidas*: sæpe enim laborat præiudicio, sæpe agitur passione, aliove affectu sinistro: hujus v. g. sententiæ patroni non possunt consuli, quia multorum scripta vel non sunt edita, vel non sunt ad manum: deberet accurate examinari, utrum ii auctores ipsam illam questionem debita cum diligentia tractarint, an *incidenter* et *oscitanter*: in Summulis, ubi duntaxat reperiuntur auctores, sæpe unius tantum scholæ auctores recensentur; aliis prætermisissis etc.; ergo dubia est probabilioritas, nec fundare regulam certam potest.

3°. Denique *praxis* videtur obstare; nam iudices multis sæpe annis detinentur in decidenda lite: sed in confessione vel *statim* dicitur sententia, sicque statim decidendum quænam ratio alteri præponderet, et quænam pars in probabilitate excedat; vel *non statim* fertur sententia, sicque poenitentes sæpissime dimittendi essent sine absoluteione, iis abstinendum a mensa Eucharistica etc.: primum confessario, alterum poenitenti difficillimum est, et ipsa illa consultatio timoratis *scrupulorum*, liberioribus vero *laxitatum* foret occasio; ergo hæc sententia in praxi tanta cum difficultate conjuncta nequit esse regula, cum CHRISTI jugum suave et onus leve sit. Ita arguunt Probabilistæ.

ARTICULUS V.

DE PROBABILISMO.

§ I.

Præcognita de opinione Probabili.

258. *Nota.* Diversissimas notiones *Probabilis* discernere cumprimis oportet Theologum, ut genuina PROBABILISMI SCHOLASTICI idea eruatur; dein fundamenta hujus sententiæ præcipua, nec non obligationes ejusdem statuendæ; præcipue vero disquirendum, sitne unquam reprobatus ac prohibitus a Sede Apostolica genuinus PROBABILISMUS; porro ubi et quibusnam Probabilismi usus non sit licitus; ac demum an ejusdem usus etiam sit licitus relate ad opinionem minus probabilem alienam, decidendum est; de singulis agemus per distinctos §§.; hic vero de Probabili generatim.

259. I. Probabile sumitur tripliciter: 1°. in sensu *Academicorum*, quod inferat actionem sine consensu, eo quod nulla dari possit scientia, et ubique periculum sit errandi; hos expugnavit S. AUG. 2°. in sensu *Philosophorum*, quod ut plurimum accidit, et qualecumque veritatis speciem præ se fert; cum hoc fere incidit *Oratorium*, de quo TULLIUS: *nihil tam improbabile, quod non ab oratore probabiliter proponi possit*: 3°. in sensu *Theologorum*, quod fundatur in motivo respective et absolute gravi; atque de hoc nobis duntaxat sermo est. Itaque opinio probabilis est assensus fallibilis quidem et incertus, nixus tamen motivo absolute et respective gravi. Dicitur *assensus*, per quod differt a dubio quod suspendit assensum intellectus: *fallibilis*, respective ad objectum quod non est evidens aut evidenter cognitum, et ad motivum quod non fundatur in auctoritate divina vel humana certo cognita: *incertus* relate ad subjectum, quia adhæsiō intellectus rei probabiliter cognita non est certa seu firma: *nixus motivo*, nam si ex præcipitantiā, affectu aut præjudicio quis fertur in aliquid, erit potius motio voluntatis, quam lumen intellectus: motivo *gravi*, quod etiam apud timoratos meretur assensum: *absolute* gravi, quod post maturum quoque examen et sedulam discussionem adhuc meretur assensum: et *respective* gravi, quod rationibus sententiæ oppositæ comparatum suam vim et robur non amittit.

Equidem non requiritur, ut sententia opposita tibi sit probabilis; requiritur tamen 1. ut non sit *certa*, h. e. nixa principio certo, vel S. Scriptura,

Traditione, definitione Ecclesiæ aut Pontificis, communi persuasione SS. PP., lege clara civili vel ecclesiastica: hæc enim certitudo suum motivum enervat et elidit: 2. ut sententiæ oppositæ rationes non quidem certo, at probabiliter et prudenter possint dissolvi.

260. II. Opinio ratione *motivi* est vel *intrinsece* probabilis, quæ nititur ratione gravi cum ipso objecto connexa et desumpta ex ipsa natura rei, licet non sit convincens illa ratio: vel *extrinsece* probabilis, quæ nititur auctoritate quam TT. et Canonistæ faciunt; Scriptura autem sacra ob infallibilem connexionem cum natura rei ad motiva intrinseca reducitur. Auctoritas extrinseca non debet ratione destitui, quia auctores ideo merentur fidem, eo quod afferant vel supponantur afferre rationes graves; non vero requiritur communis consensus auctorum, sed multi per se loquendo faciunt probabile, plures probabilius; dixi, *per se*, quia in auctoribus non tam numerus, quam eorum qualitates æstimantur, sicut in Capitulo non semper ad majorem numerum, sed ad partem saniolem attenditur, et juxta S. AUG. L. 2. *de doctr. Christ.* graviores auctores æquivalere possunt pluribus non ita gravibus: sunt autem illorum dotes, *fides catholica*, quia alienus a fide non movetur ab evidentia credibilitatis nostræ Religionis, sed vel ex malitia, vel ex errore; *doctrina*, ne possit fieri exceptio imperitiæ contra ipsum: *prudencia*, quæ temeritatem excludit et socordiam in rebus diligenter examinandis: *probitas*, ne suspicio fraudis ac deceptionis in illum cadat; his tamen ornatus potest in quadam particulari sententia pati exceptionem: 1° si alicubi omnino *improbabilem* vel *damnatam* sequatur: 2° si forte sit Summistæ, et non afferat rationes suas, sed aliorum exscribat motiva; talis non est omni exceptione major, quia potest esse prudens suspicio, an aliorum sententias rite intellexerit et pensaverit. Subin partium, novitatis vel antiquitatis studio nimium sunt addicti, subin bonus dormitat Homerus, subin accidit, ut plures auctores unum quemdam ut *grus gruem* sequantur.

Universaliter loquendo unus auctor nequit facere sententiam probabilem, uti constat ex prop. 27^a. ab ALEX. VII. damnata: *Si liber sit alicujus junioris et moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse a Sede Apost. tanquam improbabilem*: dixi, *universaliter loquendo*, quia contingere potest ut unus auctor afferat rationes tam graves, ut sententia aliqua ab aliis rejecta, quia non satis fuit cognita et pensata, novarum iterum rationum accessione vere probabilis fiat. Axioma illud: *Tantum valet auctor, quantum ejus ratio*, potissimum locum habet apud Philosophos et JCtos, quia non ita laborant in detegendis notis, aut moribus vel pietate auctorum, modo allata ratio subsistat; in moralibus autem debet posse præsumi, quod auctor ita scripserit, sicut coram DEO existimavit.

361. III. Probabile dividitur: 1°. ratione *gradus* in probabile, probabilius et probabilissimum; probabile in *magis* et *minus* probabile; hoc vel est minus negative probabile, et dicitur *improbabile*, sicut minus negative prudens dicitur imprudens; illud indicat opinionem quæ nititur motivo gravi: *gradus probabilitatis ipsa Ecclesia* admittit, declarans in Conc. Vienn. *certum gradum probabilitatis*, circa illam quæstionem, an parvulus in baptismo infundantur habitus fidei, spei et charitatis, tum temporis necdum definitam.